

PRÁVA MĚSTSKÁ
KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO

A

MARKRABSTVÍ MORAVSKÉHO

SPOLU S KRÁTKOU JICH SUMMOU

OD

M. PAVLA KRYSTYANA Z KOLDÍNA.

VYDÁNÍ PÁTÉ.

UPRAVIL

JOSEF JIREČEK.

~~~~~
V PRAZE.

NÁKLADEM SPOLKU ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHOD.“

1876.

DE JUSTITIA ET JURE.

O spravedlnosti a právu.

A. I.

I. Každý, kdož chce práva znáti, a v nich s prospěchem sobě čísti, i také potom v čas potřeby nastalé jich požívati, má předkem věděti a znáti, co jest právo, a odkavad svůj začátek bere. Kteréž (jakž učitelé práva pokládají) na spravedlnosti založeno jest, a od ní začátek jména svého má. Nebo slove právo, jako nějaké pravidlo, podle kteréhož soudcové lidské spravedlnosti rozeznávají, a po něm, co po nějakém pravidle, příhody a rozličné případnosti lidské rozsuzují.

Právo na spravedlnosti založeno jest, a od ní začátek jména svého má; jinak právem vlastně slauti nemůže.

II. Slove pak v právích spravedlivost, aneb spravedlnost, ustavičná a neměnicí vůle, kteráž jednomu každému uděluje toho práva, jakéž komu náleží. A protož jmenuje se matkou všech lidských nařízení a ustanovení, kteráž sobě lidé v obcích za právo ustanovují. A tak které právo aneb nařízení na tom gruntu, totiž spravedlnosti, založeno není, to, by pak od kohokoliv ustanoveno a nařízeno bylo, právem vlastně slauti nemá.

Spravedlnost pak jest ustavičná a neměnicí se vůle, kteráž jednomu každému uděluje toho práva, jakéž komu náleží.

A. II.

I. Právo pak nic jiného není, nežli umění a rozeznání dobrého od zlého, spravedlivého od nespravedlivého, pravého od křivého, mírného od nemírného: kteréž jednohokaždého

k tomu vede a učí, čeho se má přídržeti, a čeho se zase vystříhati.

Právo jest umění a rozeznání spravedlivého od nespravedlivého, učící jednoho každého, čeho se má přídržeti, a čeho zase vystříhati.

II. A tak známost a umění práv záleží na tomto trém, totiž: ctně a šlechetně živu býti; bližnímu v ničemž neubližovati; a čím komu kdo spravedlivě jest povinovat, toho jemu sám od sebe udělovati. Což kdyby vůbec ode všech zachováno bylo, nebylo by potřebí práv psaných, ani zřízení, ustanovení aneb snešení obecních, a lepší mnohem by řád mezi lidmi byl. Ale poněvadž pak tak již lidské zlosti na vrch vzešly, že žádný sám od sebe bližnímu svému za spravedlivé učiniti nechce, protož tak mnoho práv psaných, a rozličných nařízení a statut těchto časův se nachází, jimiž by vždy aspoň některak zlí a neposlušní lidé mohli ztrestáni býti.

Záleží pak umění práv na tomto trém: Předně ctně a šlechetně živu býti. Druhé bližnímu v ničemž neubližovati. Třetí čím komu kdo spravedlivě povinovat jest, toho aby jemu sám od sebe uděloval.

III. Dělí se právo na dvě, *in Jus publicum*, totiž na právo obecné, kteréž vůbec na všechny se vztahuje: *et in Jus privatum*, a na právo obzvláštní, kteréžto toliko některých osob vlastně se dotýče, a na jisté krajiny aneb města obzvláštně se vztahuje.

Dělí se právo na dvě, totiž na právo obecné, kteréž se vůbec na všechny, a na právo obzvláštní, kteréž se toliko některých osob vlastně dotýče, a na jisté krajiny aneb města obzvláštně, vztahuje.

IV. *Jus publicum*, právo obecné, zavírá a obsahuje v sobě auřady a povinnosti osob v auřadech postavených, o kterémž v těchto právích v tom toliko artikuli krátce se dotkne, kdež o povinnosti saudecův a konšelův položeno bude. A pod titulem *Juris publici* všeckna také práva císařská rozuměti se mohau.

Právo obecné zavírá v sobě povinnost osob v auřadech postavených, též všecka práva císařská.

V. Pod jménem pak *Juris privati*, to jest práva obzvláštního aneb na osoby se vztahujícího, zavírá se *Jus naturale*, právo přirozené; *Jus gentium*, právo všech národův aneb lidí, totiž právo to, kteréhož všickni národové po všem světě po-

žívají; a právo městské, *Jus civile*, kterýmž lidé v jedné obci obývající se spravují.

Pod jménem pak práva obzvláštního zavírá se předkem právo přirozené, a právo městské.

VI. Slove pak právo přirozené to, k čemuž přirození, netoliko člověka, jakožto stvoření od Boha rozumem obdařené, ale také všeckny živočichy nakloňuje, aby oni k tomu z přirozené náchylni byli, to věděli, znali, i také činili, k čemuž je přirození vede, totiž: aby z sebe plod pošlý ochraňovali, jej opatrovali, dobrodincům svým za dobrodiní se odplacovali, před násilnou mocí se hájili a bránili, a k těm jiné podobné věci.

Přirozené právo jest, k čemuž přirození netoliko člověka, ale všechny živočichy nakloňuje a vede, jako: aby z sebe plod pošlý ochraňovali, dobrodincům svým dobrým se odplacovali, a k těm podobné věci.

VII. *Jus gentium*, právo všech lidí a národův, slove to, čehož všickni lidé po všem světě požívají a k němuž přirozeným rozumem i náchylností přirozenau se vedau, jako: posly a legáty v ochraně míti a jim neubližovati; poddané své před mocí ochraňovati; války a boje proti násilníkům a tyranům vésti; příměř a pokoj do jistého času uloženy ve všem zdržeti; což komu se připoví, tomu dosti činiti; a jiné mnohé k těm podobné věci.

Druhé právo všech národův to jest, kteréhož všickni lidé po všem světě užívají, jako: poslům a legátům neubližovati, a což komu se dí, tomu dosti činiti.

A. III.

I. Právo městské to vlastně slove, což v kterém městě, v obci aneb v jedné krajině lidé sobě nětco za právo, dle zachování svornosti a pokoje, nařídí a ustanoví, jakby se jedni k druhým, buď při saudech, aneb dosahování svých spravedlností chovati měli. Též při námluvách, trzích, smluvách a jiných najednáních přátelských, při nápadích z jedněch na druhé, jaký pořádek chovati a držeti se má.

Naposledy právo městské: což sobě některé město nebo krajina některá za právo ustanoví, jakby se jedni k druhým ve všech věcech chovati měli.

II. Nachází se také *Jus consuetudinarium*, to jest, právo-dávním zvyklým užíváním od lidí přijaté, kteréhož šetřiti se má v příkladech a v skutcích předešle mezi lidmi zběhlých a

již rozsudky stvrzených, a tak jako již za právo ujatých. Však toliko aby taková právní zvyklost nebyla proti spravedlnosti a dobrým mravům, tak jakž o tom práva vyměřují. *Que pia consuetudine firmata sunt, pro Jure et Lege observabimus, in iis, quæ non ex scripto descendunt.* To, což dobrau zvyklostí utvrzeno jest, za právo držeti budeme, v těch věcech aneb případnostech, kteréžto právy psanými vysloveny nejsau.

Mimo ty rozdily práv, jest také právo ze zvyklosti, a přitom se má šetřiti, aby nebylo proti spravedlnosti a dobrým mravům: a místo má v těch věcech a případnostech, které právy psanými vysloveny nejsau.

III. A tak tato práva, *ex municipalí seu statuario quondam Jure Pragensi*, to jest, z práv Starého Města pražského psaných i z jiných chvalitebných pořádkův a zvyklostí starodávních sebraná, a v tuto formu uvedená, slovau *Práva v království Českém Městská*.

Práva tato jsau z práv Starého Města pražského psaných a z jiných chvalitebných pořádkův a zvyklostí starodávních sebrána.

IV. Protož všickni, kteříž před saudy městskými v království českém o spravedlnosti své budou míti činiti, právy těmito se říditi a spravovati budou: kteráž uměti a znáti jednomukaždému náleží, jakož o tom A. XXX. také položeno jest. Neb neumění a neznání práv žádnému k výmluvě nepostačí. *Scire leges omnes tenentur.* Aby práva znali a uměli, vůbec všickni k tomu se zavazují.

Těmito právy se mají říditi všickni, kteří by před saudy městskými o spravedlnosti své činiti měli.

V. Summa pak práv netoliko těchto městských, ale i jiných všech všudy po všem světě, na tomto záleží: Pána Boha se báti, jeho samého vzývati, jemu také samému, tak jakž slovem svým vyměřiti řáčil, pobožně slaužiti; králi a jiným svým vrchnostem poddánu býti; rodiče a starší své ctíti a je v poctivosti míti; poctivě a pokojně živu býti; žádnému neškoditi, křivdy nečiniti; což čího jest, toho jemu uděliti, a žádnému ničehož bezprávně a sám o své ujmě neodjímati. Což vše krátce v desíti příkázáních božských, na dvou deskách od Pána Boha skrz Mojžíše vydaných, také se zavírá a k veystraze pozůstaveno jest.